

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER
MORGAN NILSSON • BOX 200 • 405 30 GÖTEBORG

KORT

SOMALISK GRAMMATIK

Morgan Nilsson

Uppdaterad
7 juni 2011

Detta är ett pågående arbete. Därför kan vissa uppgifter vara ofullständiga eller felaktiga. Läs alltså kritiskt!

Kontakta mig gärna med ev. synpunkter.

morgan.nilsson@gu.se

Alfabet

Observera att bokstävernas ordningsföljd i det somaliska alfabetet bygger på ordningen i det arabiska alfabetet:

B T J X KH D R S SH DH C G F Q K L
M N W H Y A E I O U

Ordböcker och andra alfabetiska förteckningar är trots detta normalt ordnade i enlighet med engelsk alfabetisk ordningsföljd. Den typiskt somaliska ordningen kan däremot förekomma t.ex. i punktlistor och andra sammanhang där man "numrerar" med alfabetets hjälp.

Uttal

Vokalerna **i, e, a, o, u** betecknar samma ljud som i flertalet europeiska språk, t.ex. spanskan.

Vokalljudens längd spelar mycket stor roll för ordens betydelse i somaliskan, ungefär som i finskan. Samtliga vokaler förekommer som både korta och långa. Långa vokaler dubbeltecknas.

dad folk – **daad** översvämning

sin höft – **siin** att ge

xor fri – **xoor** skum

De flesta konsonanterna betecknar samma ljud i somaliskan och svenskan. På några punkter skiljer sig dock alfabeterna åt.

Även åtta av konsonaterna förekommer inuti ord som dubbeltecknade:

bb, dd, dhdh, gg, ll, mm, nn, rr.

Dock skriver man i praktiken ytterst sällan ut **dhdh**.

carab arab – **carrab** tunga

xabad bröst – **xabbad** kula

Det kan dock vara svårt att tydligt höra skillnaden eftersom det oftast samtidigt finns andra skillnader mellan orden, såsom intonation och betoning.

De dubbeltecknade konsonanterna står för delvis andra ljud än de enkeltecknade. Inuti ord gäller att

b	uttalas	[β]	medan	bb	uttalas	[b]
d	uttalas	[ð]	medan	dd	uttalas	[d]
g	uttalas	[ɣ]	medan	gg	uttalas	[g]

y uttalas som i engelskans *yes*, dvs. som den svenska konsonanten *j*.

Yaasiin	Yasin (namn)
yaah?	vad?

w uttalas som i engelskans *water*.

wiil	<i>pojke</i>
webi	<i>flod</i>

sh uttalas närmast som standardsvenskans *tj* i *tjugo* eller *k* i *Kina*.

shaah	<i>te</i>
shaley	<i>i går</i>

dh uttalas närmast som *rd* i svenskans *börda*.

dhalo	<i>flaska</i>
dheh	<i>säg</i>

j uttalas närmast som engelskans *j* i *enjoy*. Vissa uttalar i stället som engelskans *ch* i *church*.

jilaal	<i>vinter</i>
jid	<i>väg</i>

x finns inte i svenskan, men det liknar ett *h* som åtföljs av en hel del friktion i strupen. Denna uppstår genom att man andas ut ganska mycket luft samtidigt som man uttalar *h:et*.

Xamar	Mogadishu
xeeb	kust

kh uttalas närmast som *ch* i tyskans *Bach* eller skotskans *Loch Ness*.

khaanad – låda

Khamiis – torsdag

q finns inte motsvarande i svenskan exempel:

qalin – penna

qor – skriv

c

Cali - Ali

cab! - drick!

Apostrof

go'aan *beslut*

Ordklasser

Bitvis liknar somliskan svenskan ganska mycket, bitvis skiljer den sig dock kraftigt från svenskan. Framför allt spelar substantiven en mycket mer dominerande roll i somaliskan, medan adjektiv, pronomen, adverb, prepositioner och konjunktioner utgör betydligt mera blygsamma kategorier. För att fylla dessa ordklassers syntaktiska funktioner används i stället i de flesta fall substantiv. Det handlar då framför allt om satsdelarna attribut och adverbial.

Somaliskan har dock ett litet antal adjektiv liksom fem prepositioner. Dessa uppför sig ungefär som sina svenska motsvarigheter.

När det gäller böjningen av de dominerande ordklasserna substantiv och verb är uppsättningen av former faktiskt till allra största delen överraskande lik de former som man brukar hitta i välbekanta europeiska språk.

En av de största överraskningarna i somaliskans grammatisk struktur är de s.k. satstypsmarkörerna och fokusmarkörerna.

Satstyps- och fokusmarkörer

Så gott som varje somalisk mening måste obligatoriskt innehålla en satstypsmarkör som utgör en signal om vilken typ av mening det är frågan om: påstående, fråga, jakande, nekande etc.

De mest utbredda språken i Europa har nästan bara en enda satstypsmarkör, nämligen för att markera nekade satsar. I svenskan har vi ordet *inte* i den funktionen.

En hel del språk har även en satstypsmarkör för att markera frågor som skall besvaras med *ja* eller *nej*. T.ex. har finskan ändelsen **-ko/-kö**, polskan har frågeordet **czy** och franskan kan inleda ja/nej-frågor med frasen **Est-ce que...**

Somaliska har ett betydligt rikare system av små ord som signalerar vilken typ av sats det rör sig om. Dessa markörer får betraktas som en typ av satsadverbial.

Jakande uppmaningar i imperativ saknar satstypsmarkör, t.ex.

Qor erayadan. *Läs de här orden.*

Waa är en satstypsmarkör som anger att meningen är ett jakande påstående där predikatsdelen utgör satsen nya och centrala information, det s.k. remat. Det kan handla om ett ensamt predikatsverb, ett predikatsverb med tillhörande bestämmningar (objekt, adverbial) eller en predikatsfyllnad utan kopulaverb. Denna typ av satser svarar på frågor av typen *Vad gör du/han/hon...?* T.ex.

Kani waa Xasan. *Detta är Xasan.*

Xasan waa akhriyaa. *Xasan läser.*

I motsvarande frågor används markören **ma**. Denna typ av frågor besvaras med **haa ja** eller **maya nej**.

Xasan ma akhriyaa? *Läser Xasan?*

Waxaa är en satstypsmarkör som anger att meningen är ett jakande påstående där en vidare bestämmning till predikats verbet utgör satsen nya och centrala information, det s.k. remat. Det handlar då om ett objekt, ett adverbial eller en predikatsfyllnad med kopulaverb. T.ex.

I motsvarande frågor används markören **maxaa vad** för att fråga efter satsens objekt, och en hel rad olika frågeord för att fråga efter olika typer av adverbial.

Sedan böjer man som regel dessa olika satstypsmarkörer, precis som verb, med utgångspunkt i meningens subjekt.

Satstypsmarkärerna brukar som regel smälta samman med subjektspronomenen i kortform, men i 3 person singular (han/hon) hoppar man ofta över den här böjningen och använder den oböjda basformen **waa**. Därför är det möjligt med både

Ninku wáa tagay. *Mannen gick.* och

Ninku wúu tagay. *Mannen gick.*

Gabadhu wáa tagtay. *Flickan gick.* och

Gabadhu wáy tagtay. *Flickan gick.*

Wuu är helt enkel den sammandragna formen för **waa** samt kortformen av subjektspronomenet i 3 person singular maskulinum. **Way (wey)** är den motsvarande sammandragna formen av **waa** samt kortformen av subjektspronomenet i 3 person singular femininum.

Waa och alla dess kombinatoriska varianter används när man vill rikta uppmärksamheten i meningen (fokusera) på verbhandlingen i sig eller på en predikatsfyllnad.

Waxaa däremot används när man vill rikta uppmärksamheten i meningen(fokus) framåt i satsen på en nominalfras. Denna nominalfras kan vara subjektet i satsen, ett objektet, en predikatsfyllnad eller ett adverbial.

Kaynta waxaa ku noolaa xayawaan badan oo duurjoog ah.

(AFS3:5) *I skogen bodde många djur som hör hemma i skogen.*

På samma sätt blir det då i frågor:

Ma fokuserar inte på något särskilt. Därmed kommer i princip predikatsverbet (eller predikatsfyllnaden i satser utan verb) att stå i fokus och frågorna blir av den typ som måste besvaras med *ja* eller *nej*, t.ex.

Maxaa vad fokuserar på objektet, predikatsfyllnaden eller vissa typer av enklare adverbial, t.ex.

För fokusering av frågan på adverbial finns en lång rad andra, specialicerade frågeord.

För att fokusera en satsdel i början av satsen används de synonyma *baa* eller *ayaa*.

Både fokus- och satstypsmarkör i samma sats? Dubbelt pers.pron.

Maalin maalmaha ka mid ah ayay waxay socod u aadeen meel kayn ah.
(AFS3:5) *En dag gick de på promenad till en skogsbevuxen plats.*

Nomenens morfologiska kategorier

Precis som i de indoeuropeiska språken är de viktigast kategorierna bestämdhet, genus, numerus och något som ganska mycket liknar kasus.

Genus

Somaliskan har två genus: maskulinum och femininum. Uppdelningen i dessa två genus kommer främst till uttryck i singular, där verbändelser, många pronomen, liksom substantivens bestämda artikel uppvisar olika former beroende på genus.

Ett substantivs genus framgår oftast inte entydigt av ordets grundform. Det är först när ordet står i bestämd form som valet av bestämd artikel avslöjar ordets genus. Några grundläggande regler finns dock.

Maskulina är substantiv

- som betecknar män,
- som slutar på **-e**.

Feminina är substantiv

- betecknar kvinnor,
- som slutar på **-o**,
- som är verbalsubstantiv (på **-id, -in, -sho**),
- samt nästan alla som slutar på **-ad**.

Maskulina på **-ad** är främst **sannad** år,

Obestämd form

Lägg märke till att somaliskan inte använder någon obestämd artikel motsvarande svenskans *en, ett*.

Numerus

I somaliskan finns det ganska gott om kollektiva eller potentiellt kollektiva substantiv som t.ex. normalt åtföljs av verb i plural.

Exempel på alltid kollektiva är: **carruur** *barn*

Exempel på potentiellt kollektiva är **xayawaan** *djur*, **waalid** *förälder/föräldrar*

”Kasus”

Grundform

I de mest kända europeiska språken används substantivens grundform (uppslagsform i ordbok) som subjekt i i sats. Denna form kallas vanligtvis nominativ.

I somaliska förhåller det sig dock inte på samma sätt. De somaliska nomenens oböjda grundform (uppslagsform i ordbok) används i stället i de allra flesta funktioner i satsen, utom just som subjekt. Grundformen används alltså bl.a. som objekt i en sats, t.ex.

Buug keen! *Hämta en bok!*

Efter den bestämda artikeln markeras grundformen med ändelsen **-a**.

Buugga keen! *Hämta boken!*

Bariiska wuu kariyay. *Han kokade riset.*

Miiska way jabiyeen. *De gjorde sönder bordet.*

Subjektsform

För att markera subjektet används ändelsen **-u** som läggs till substantivens bestämda form i stället för grundformens **-a**, t.ex.

Bariisku waa karay. *Riset kokade.*

Miisku waa jabay. *Bordet gick sönder.*

Nínku wáa tagay. *Mannen gick.*

När subjektet utgörs av en fras som består av flera ord, t.ex. ett substantiv följt av en genitivbestämning eller ett adjektiv, fogas subjektsändelsen till det sista ordet i frasen, t.ex.

Ardaydu way tageen. *Eleverna gick.*

Ardayda dugsigu way tageen. *Skolans elever gick.*

Ändelsen **-u** används bara efter den bestämda artikeln. I andra fall, bl.a. efter adjektiv och sådana pronomen som inte innehåller den bestämda artikeln, används ändelsen **-i**, t.ex.

Kanī waa Xasan. *Detta är Xasan.*

Om ett substantiv som fungerar som subjekt följs av ett adjektiv böjs inte substantivet med ändelsen **-u**. I stället böjs det efterföljande adjektivet med ändelsen **-i**.

Nínka dheerī waa tagay. *Den länge mannen gick.*

Buugga cusubī waxaa uu ku kor yaal miiska. *Den nya boken ligger ovanpå bordet. (???)*

Efter substantiv i obestämd form används ingen ändelse vid maskulina substantiv för att markera subjektformen. Vid feminina substantiv kan ändelsen **-i** användas om ordet slutar på konsonant. Detta gäller även egennamn.

Interrogativ form

Vid substantiv och vissa andra substantiviska ord med morfemen **-/k/-** respektive **-/t/-** som beteckning för bestämdhet kan man efter dessa båda morfem foga den interrogativa ändelsen **-ee** i stället för basformens ändelse **-a**, t.ex.

ninka *mannen*

ninkee? *vilken man?*

Denna form kan fokuseras, t.ex.

Run iyo been, kee baa fiican? *Sanning och lögn, vilket är fint?*
(ASF2:124)

Determinativ form

Vid substantiv och vissa andra substantiviska ord med morfemen *-/k/-* respektive *-/t/-* som beteckning för bestämdhet kan man efter dessa båda morfem foga den determinativa ändelsen **-ii** i stället för basformens ändelse **-a**, t.ex.

ninka *mannen* **ninkii** *(den där) mannen (vi talat om tidigare)*

Den determinativa formen används flitigt i satser som står i förfluten tid eftersom det då som regel handlar om sådant som man talat om och känner till sedan tidigare.

Den determinativa formen används också flitigt före relativa bisatser och vissa andra typer av attribut, t.ex.

bisaddii yarayd *(den där) katten som (ju) var liten, dvs.*
den lilla katten

Vokativ

Vid direkt tilltal kan en vokativändelse läggas till sist i en nominalfras.

I maskulinum är vokativändelsen **-ow (-oow)** och efter ord som slutar på vokal används buffertkonsonanten **-y-**, t.ex.

Caliyow! Ali! Allahayoow! Gud!

I femininum är ändelsen **-ay**. Denna ersätter slutvokalen **-o/-a**, t.ex.

Faadumay! Faadumo!

Sammanfattning

singular

obestämd basform	naag	<i>(en) kvinna</i>
obestämd subjektform	naag-i	<i>(en) kvinna</i>
bestämd basform	naag-t-a	<i>kvinnan</i>
bestämd subjektform	naag-t-u	<i>kvinnan</i>
bestämd determinativ form	naag-t-ii	<i>(den) kvinnan</i>
bestämd interrogativ form	naag-t-ee	<i>vilken kvinna</i>

plural

obestämd basform	naag-o	<i>kvinnor</i>
obestämd räkneform	naag-o-od	<i>kvinnor</i>
bestämd basform	naag-a-h-a	<i>kvinnorna</i>
bestämd subjektform	naag-u-h-u	<i>kvinnorna</i>
bestämd determinativ form	naag-i-h-ii	<i>(de) kvinnorna</i>
bestämd interrogativ form	naag-e-h-ee	<i>vilka kvinnor</i>

Bestämd basform av substantiv

Maskulina substantiv har i singular den bestämda artikeln **-k-**, medan feminina substantiv har den bestämda artikeln **-t-**. Dessa båda artiklar måste i sin tur följas av ytterligare någon ändelse. Den betydelsemässigt tomma ändelse som läggs till om kontexten inte kräver någon annan ändelse är **-a**. Denna form kan lämpligen kallas substantivets bestämda basform. Basformens **-a** faller sedan bort så snart någon annan ändelse läggs till efter den bestämda artikeln.

Maskulina substantiv har den bestämda artikeln **-k-**, t.ex.

af	<i>mun, språk</i>	afka	<i>munnen, språket</i>
baal	<i>sida</i>	baalka	<i>sidan</i>
bariis	<i>ris</i>	bariiska	<i>riset</i>
dab	<i>eld</i>	dabka	<i>elden</i>
macallin	<i>lärare</i>	macallinka	<i>läraren</i>
miis	<i>bord</i>	miiska	<i>bordet</i>
qalin	<i>penna</i>	qalinka	<i>pennan</i>
walaal	<i>bror</i>	walaalka	<i>brodern</i>
wiil	<i>pojke, son</i>	wiilka	<i>pojken, sonen</i>

Feminina substantiv har den bestämda artikeln **-t-**, t.ex.

farriin	<i>meddelande</i>	farriinta	<i>meddelandet</i>
gacan	<i>hand</i>	gacanta	<i>handen</i>
tabashirr	<i>krita</i>	tabashirrt	<i>kritan</i>

Efter **-g-** assimileras den maskulina bestämda artikelns **-k-** till **-g-** så att ett långt **-gg-** uppstår.

buug	<i>bok</i>	buugga	<i>boken</i>
ilig	<i>tand</i>	iligga	<i>tanden</i>
shabag	<i>(fisk)nät</i>	shabagga	<i>(fisk)nätet</i>

Efter **-d-** och **-dh-** assimileras den feminina bestämda artikelns **-t-** till **-d-** resp. **-dh-** så att ett långt **-dd-** resp. **-dh-** uppstår.

ardayad	<i>studentska</i>	ardayadda	<i>studentskan</i>
shandad	<i>väska</i>	shandadda	<i>väskan</i>
gabadh	<i>flicka</i>	gabadha [gabadhdha]	<i>flickan</i>

Efter **-i-**, **-y-**, **-w-** övergår den maskulina bestämd artikeln **-k-** till **-g-**.

Efter **-i-** övergår den feminina bestämd artikeln **-t-** till **-d-**.

buuri	<i>tobak</i>	buuriga	<i>tobaken</i>
derbi	<i>vägg</i>	derbiga	<i>väggen</i>
guri	<i>hus</i>	guriga	<i>huset</i>
layli	<i>övning</i>	layliga	<i>övningen</i>
maroodi	<i>elefant</i>	maroodiga	<i>elefanten</i>
arday	<i>student</i>	ardayga	<i>studenten</i>
kolay	<i>korg</i>	kolayga	<i>korgen</i>
gabow	<i>hög ålder</i>	gabowga	<i>den höga åldern</i>
hallow	<i>förlust</i>	hallowga	<i>förlusten</i>
mind	<i>kniv</i>	mindida	<i>kniven</i>

Efter **-e-** övergår den maskulina bestämd artikeln **-k-** till **-h-**.

Efter **-o** övergår den feminina bestämda artikeln **-t-** till **-d-**.

Samtidigt övergår stammens **-e-/o-** till **-a-**.

aabbe	<i>far</i>	aabbaha	<i>fadern</i>
fure	<i>nyckel</i>	furaha	<i>nyckeln</i>
gole	<i>råd</i>	golaha	<i>rådet</i>
shaqaale	<i>arebtare</i>	shaqaalaha	<i>arebtaren</i>
caddo	<i>fullmåne</i>	caddada	<i>fullmånen</i>
hooyo	<i>mor</i>	hooyada	<i>modern</i>
sheeko	<i>berättelse</i>	sheekada	<i>berättelsen</i>

Efter **-c-, -h-, -q-, -x-, -'**

– faller den maskulina bestämda artikeln **-k-** bort (men att ordet står i bestämd form framgår ändå tydligt av basformens ändelse **-a**);

– övergår den feminina bestämda artikeln **-t-** till **-d-**.

daah	<i>gardin</i>	daaha	<i>gardinen</i>
dayax	<i>måne</i>	dayaxa	<i>månen</i>
dhagax	<i>sten</i>	dhagaxa	<i>stenen</i>
loox	<i>tavla, bräda</i>	looxa	<i>tavlan, brädan</i>
bu'	<i>pupill</i>	bu'da	<i>pupillen</i>
deeq	<i>donation, gåva</i>	deeqda	<i>donationen, gåvan</i>
deex	<i>kustremsa</i>	deexda	<i>kustremsan</i>
mafiiq	<i>kvast</i>	mafiiqda	<i>kvasten</i>
soddoh	<i>svärmor</i>	soddohda	<i>svärmodern</i>

I feminina ord som slutar på **-l** smälter detta **-l-** samman med den bestämda artikeln **-t-** till **-sh-**.

bil	<i>månad</i>	bisha	<i>månaden</i>
calool	<i>mage</i>	caloosha	<i>magen</i>
nolol	<i>liv</i>	nolosha	<i>livet</i>
walaal	<i>syster</i>	walaasha	<i>system</i>

Ett maskulint ord är oregelbundet.

geel	<i>kamel(er) koll.</i>	geela	<i>kamelen(-erna)</i>
-------------	------------------------	--------------	-----------------------

Plural av substantiv

Ändelsen -ó

Den absolut vanligaste pluraländelsen i somaliskan är **-ó**.

Denna läggs direkt till de allra flesta feminina substantiv.

káb, -ta	<i>sko</i>	kabó	<i>skor</i>
náag, -ta	<i>kvinn</i>	naagó	<i>kvinnor</i>
dariishad, -da	<i>fönster</i>	dariishadó	<i>fönster</i>

Vid maskulina substantiv som slutar på **b, d, dh, g, l, m, n, r** förlängs denna konsonant. Som vanligt gäller detta för **dh** inte skriften, utan endast uttalet.

albáab, -ka	<i>dörr</i>	albaabbó	<i>dörrar</i>
baabúur, -ka	<i>fordon, bil</i>	baabuurró	<i>fordon, bilar</i>
cashár, -ka	<i>lektion</i>	casharró	<i>lektioner</i>
sánnad, -ka	<i>år</i>	sannaddó	<i>år</i>

Vid de flesta övriga maskulina substantiv liksom vid feminina som slutar på **-i** skjuts ett **-y-** in före pluraländelsen **-ó**.

lóox, -a	<i>tavla</i>	looxyó	<i>tavlor</i>
abti, -ga	<i>morbror</i>	abtiyó	<i>morbröder</i>
derbi, -ga	<i>vägg</i>	derbiyó	<i>väggar</i>
dígsi, -ga	<i>gryta</i>	digsiyó	<i>grytor</i>
dúgsi, -ga	<i>skola</i>	dugsiyó	<i>skolor</i>
mindí, -da	<i>kniv</i>	mindiyó	<i>knivar</i>

Ett mindre antal maskulina substantiv saknar dock det förväntade in-skottet av **-y-**. Detta gäller ord som redan slutar på **-y** samt vissa enstavig ord med lång vokal som slutar på konsonat.

géed, -ka	<i>träd</i>	geedó	<i>träd</i>
naás, -ka	<i>bröst</i>	naasó	<i>bröst</i>

Bortfall av flyktig vokal

I många tvåstaviga ord, i synnerhet maskulina, men även vissa feminina, är den andra vokalen flyktig och faller bort i plural. Anledningen till att den skjuts in i singularformen är helt enkelt att ord inte kan sluta på en grupp konsonanter.

jílib, -ka	<i>knä</i>	jilbó	<i>knän</i>
xáraf, -ka	<i>bokstav</i>	xarfó	<i>bokstäver</i>
gabádh, -(dh)a	<i>flicka</i>	gabdhó	<i>flickor</i>
galáb, -ta	<i>eftermiddag</i>	galbó	<i>eftermiddagar</i>

Konsonantväxlingar

Somaliska ord slutar inte på **-m** eller **-k**. Därför kommer de i singular att sluta på **-n** resp. **-g**, medan konsonanten återgår till sin "verkliga" skepnad i plural framför den vokaliska ändelsen.

inan, -ka	<i>pojke</i>	inammó	<i>pojkar</i>
ukun, -ta	<i>ägg</i>	ukumó	<i>ägg</i>

Dessa konsonantväxlingar uppträder ofta tillsammans med flyktig vokal.

ílig, -ga	<i>tand</i>	ilkó	<i>tänder</i>
máalin, -ka	<i>dag</i>	maalmó	<i> dagar</i>
xádhig, -ga	<i>rep, snöre</i>	xadhkó	<i>rep, snören</i>
gacán, -ta	<i>hand</i>	gacmó	<i>händer</i>

Ytterligare en effekt av att somaliska ord inte kan sluta på två konsonanter är att två ord i singular slutar på **-ri**, medan de i plural framför den vokaliska ändelsen visar sin "verkliga skepnad" med en stam som slutar på konsonantgruppen **-ry-**.

béri, -ga	<i>dag</i>	beryó	<i> dagar</i>
gúri, -ga	<i>hus</i>	guryó	<i>hus</i>

Förutom den allra vanligaste pluraländelsen **-ó** har somaliskan ytterligare två fullständigt regelbundna pluraländelser.

Ändelsen **-ayáal**

Maskulina substantiv på **-e** slutar i plural på **-ayáal**.

áabbe, aabbaha	<i>far</i>	aabbayáal	<i>fäder</i>
báre, baraha	<i>lärare</i>	barayáal	<i>lärare</i>

Ändelsen **-óoyin**

Feminina substantiv på **-o** slutar i plural på **-óoyin**.

hóoyo, hooyada	<i>mor</i>	hooyóoyin	<i>mödrar</i>
wáddo, waddada	<i>väg</i>	waddóoyin	<i>vägar</i>

Slutligen förekommer några mindre vanliga pluralbildningar.

Reduplikation

Många enstaviga maskulina substantiv som slutar på konsonant bildar plural genom att ordets sista konsonant upprepas föregången av ett **-a**.

áf, -ka	<i>mun, språk</i>	afáf	<i>munnar, språk</i>
dáb, -ka	<i>eld</i>	dabáb	<i>eldar</i>
míis, -ka	<i>bord</i>	miisás	<i>bord</i>
qóys, -ka	<i>familj</i>	qoysás	<i>familjer</i>
sán, -ka	<i>näsa</i>	sanán	<i>näsor</i>
búug, -ga	<i>bok</i>	buugág	<i>böcker</i>
wíil, -ka	<i>pojke</i>	wiilál	<i>pojkar</i>

Förskjutning av betoningen

I ett mindre antal ord utgörs den enda skillnaden mellan singular och plural av att betoningen i plural ligger på ordets slut.

árday, -ga	<i>student, elev</i>	ardáy	<i>studenter, elever</i>
éey, -ga	<i>hund</i>	eeý	<i>hundar</i>
mádax, -a	<i>huvud</i>	madáx	<i>huvuden</i>
Soomáli, -ga	<i>somalier</i>	Soomaalí	<i>somalier</i>

Oregelbunda former

Vissa helt oväntade pluralformer förekommer också.

árday, -ga	<i>student, elev</i>	ardó	<i>studenter, elever</i>
óday, -ga	<i>gamling</i>	odayaal	<i>gamlingar</i>

Dubbla former

Vissa substantiv kan bilda plural på mer än ett sätt.

éey, -ga	<i>hund</i>	eeý / eeyó	<i>hundar</i>
árday, -ga	<i>student, elev</i>	ardáy / ardó	<i>studenter, elever</i>

Plurale tantum

bíy | o, -aha *vatten*

Singulare tantum

Ämnesnamn

Kolektiva

Dubbel plural

weer, pl. weero / weerooyin

Bestämd form av substantiv i plural

Den stora majoriteten substantiv har i plural motsatt bestämd artikel mot i singular. De flesta maskulina substantiv får alltså i plural den bestämda artikeln **-t-**, medan feminina substantiv så gott som undantagslöst får den bestämda artikeln **-k-**. Även i plural påverkas den bestämda artikeln av precis samma regler för konsonantövergångar som i singular.

Maskulina substantiv med plural på -ó

Bestämd form slutar i normala fall på **-áda**.

albáab	albáabka	albaabó	albaabbáda	<i>dörrarna</i>
baabúur	baabúurka	baabuurró	baabuurráda	<i>bilarna</i>
cashár	cashárka	casharró	casharráda	<i>lektionerna</i>
sánnad	sánnadka	sannaddó	sannaddáda	<i>åren</i>
lóox	lóoxa	looxyó	looxyáda	<i>tavlorna</i>
abti	abtiga	abtiyó	abtiyáda	<i>morbröderna</i>
derbi	derbiga	derbiyó	derbiyáda	<i>väggarna</i>
digsi	digsiga	digsiyó	digsiyáda	<i>grytorna</i>
árday	árdayga	ardó	ardáda	<i>eleverna</i>

Feminina substantiv med plural på -ó

Bestämd form slutar så gott som undantagslöst på **-áha**.

káb	kábta	kabó	kabáha	<i>skorna</i>
náag	náagta	naagó	naagáha	<i>kvinnorna</i>
gabádh	gabádha	gabdhó	gabdháha	<i>flickorna</i>

Maskulina substantiv med plural på -ayáal

Bestämd form slutar på **-sha** eftersom **-l-t-** smälter samman till **-sh-**.

áabbe	áabaha	aabbayáal	aabbayáasha	<i>fäderna</i>
báre	báraha	barayáal	barayáasha	<i>lärarna</i>
óday	ódayga	ódayáal	odayáasha	<i>gamlingarna</i>

Feminina substantiv med plural på -óoyin

Bestämd form slutar på **-ka**.

hóoyo	hóoyada	hooyóoyin	hooyóoyinka	<i>mödrarna</i>
wáddo	wáddada	waddóoyin	waddóoyinka	<i>vägarna</i>

Maskulina substantiv med plural genom förskjuten betoning

árday	árdayga	ardáy	ardáyda	<i>studenterna</i>
éey	éyga	eeý	eeýda	<i>hundarna</i>
mádax	mádaxa	madáx	madáxda	<i>huvoudena</i>
Soomáli	Soomaaliga	Soomaalí	Soomaalída	<i>somalierna</i>

Samma artikel i plural

Endast ett mindre antal ord, nästan bara maskulina, tar samma bestämda artikel både i singular och plural.

Vid reduplikation

Framför allt har maskulina substantiv som bildar plural genom reduplikation har den bestämda artikeln **-k-** både i singular och plural.

áf	áfka	afáf	afáfka	<i>munnnarna, språken</i>
dáb	dábka	dabáb	dabábka	<i>eldarna</i>
miis	míiska	miisás	miisáska	<i>borden</i>
qóys	qóyska	qoysás	qoysáska	<i>familjerna</i>
sán	sánka	sanán	sanánka	<i>näsorna</i>

Vid ändelsen -ó

Vissa maskulina substantiv som tar pluraländelsen **-ó** får även i plural den bestämda artikeln **-k-**. Detta gäller i huvudsak maskulina substantiv – med flyktig vokal, bl.a.

jílib	jílibka	jilbó	jilbáha	<i>knäna</i>
xáraf	xárafka	xarfó	xarfáha	<i>bokstäverna</i>
ílig	íligga	ilkó	ilkáha	<i>tänderna</i>
máalin	máalinka	maalmó	maalmáha	<i>dagarna</i>
xádhig	xádhigga	xadhkó	xadhkáha	<i>repen, snörena</i>

– med stam som slutar på en enkel konsonant och innehåller en lång vokal, bl.a.

géed	geedka	geedó	geedáha	<i>träden</i>
náas	náaska	naasó	naasáha	<i>brösten</i>

– med stam slutar på "förtäckt" -y

béri	bériga	beryó	beryáha	<i>dagarna</i>
gúri	gúriga	guryó	guryáha	<i>husen</i>

Undantag från undantagen

Vid reduplikation

Några få maskulina ord med reduplikation tar (eller kan ta) den bestämda artikeln **-ta** i plural.

búug **búugga** **buugág** **buugágta (buugágga)** *böckerna*

Observera också att **-l-t-** då övergår till **-sh-**.

wíil **wíilka** **wiilál** **wiilásha** *pojkar*

Genitiv

Den enklaste typen av genitivkonstruktioner åstadkommer man genom att sätta det ord som skall anses som genitivattribut efter det huvudord som det skall definiera, t.ex.

bartamaha magaalada *stadens centrum*

Ordföljden blir därmed den motsatta i jämförelse med svenskan. Man använder inte någon böjningsform motsvarande **-s** i svenskan. Det är alltså sammanhanget som får avgöra vilka ord som skall anses stå i genitivförhållande till varandra.

Genitivbestämning efter adjektiv

Om ett substantiv först följs av ett adjektiv och man därtill vill lägga en genitivbestämning måste detta anges med markören **ee** som sätts mellan adjektivet och genitiven, t.ex.

guriga cusub ee Guuleed iyo Nasra *Guuleeds och Nasras nya hus*
dastuurka cusub ee Soomaaliya *Somalias nya konstitution*

Egentliga adjektiv

Adjektivet står på somaliska efter det substantiv som det syftar på, t.ex.

buug cas *en röd bok*
guri wayn *ett stort hus*

På somaliska böjs inte adjektiven i olika former så som i svenskan (t.ex. *röd, rött, stor, stort*) beroende på om substantivet är maskulint eller feminint. Den bestämda artikeln som beror på substantivets genus läggs bara till substantivet, medan adjektivet förblir opåverkat, t.ex.

buugga cas *den röda boken*
kubbadda cas *den röda bollen*

Plural av adjektiv

Somaliska adjektiv böjs i plural. Detta sker genom reduplicering av den första delen av ordet, vanligtvis konsonat + vokal + konsonant.

singular		plural	
cád	<i>vit</i>	cadcád	<i>vita</i>
cas	<i>röd</i>		
cusúb	<i>ny</i>	cuscusúb	<i>nya</i>
fudúd	<i>lätt</i>	fudfudúd	<i>lätta</i>
quruxsán	<i>vacker</i>	qurquruxsán	<i>vackra</i>
yár	<i>liten</i>	yaryár	<i>små</i>

Adjektivens pluralform används i de flesta fall då substantivet står som attribut direkt efter ett substantiv, t.ex.

buugág cuscusúb *nya böcker*

I synnerhet längre adjektiv har dock en viss tendens att användas utan pluralform, t.ex.

nimánka (wan)wanaagsán *goda människor*

Pluralformerna används inte lika systematiskt när adjektivet står som predikatsfyllnad, t.ex.

Qalimmádu way (cus)cusúb yihiin. *Pennorna är nya.*

I adjektiv som börjar på vokal redupliceras vokal + konsonant. Därtill skjuts en glottal stop (skrivs med apostrof) in före den ursprungliga inledande vokalen.

adág *svår, hård* **ad'adág** *svåra, hårda*

I vissa adjektiv redupliceras bara konsonant + vokal och därefter fördubblas den ursprungliga inledande konsonanten .

gaabán *kort* **gaaggaabán** *korta*

laabán *vikt* **laallaabán** *vikta*

Slutligen finns det två oregelbundna adjektiv.

dhéer *lång* **dhaadhéer** *långa*

wéyn¹ *stor* **waawéyn** *stora*

Vissa längre adjektiv har ingen pluralform, t.ex. **nadiifsan**, **cagaaraan** *grön*.

¹ stavningen **wayn**, **waawayn** är betydligt mindre vanlig, förhållandet är ca 1:4.

Avledda adjektiv

Så kallad genitiv på -eed/-ood/-aad

Denna form bildas främst av feminina substantiv och den motsvarar ganska väl det -s- som ofta finns i svenska sammansatta ord. Rent formellt är det en äldre genitivform, men den används framför allt för att bilda uttryck som motsvarar svenska sammansatt substantiv eller konstruktioner som på svenska består av adjektiv + substantiv. Jämför t.ex.

eray su'aaleed *frågeord*

dhár naagéed *kvinnokläder*

dhárka naagta *kvinnans kläder*

sheeko carruureed *berättelser för barn*

Vid ord som bildar plural med ändelsen -ó används -óod.

Endast i vissa fall används -eed, efter vokal -yeed.

För husdjur används -aad, efter vokal -yaad, t.ex.

caanó riyáad *getmjölk*

Omskrivna adjektiv

I många fall används substantiv med funktion motsvarande adjektiv. Sådana substantiv brukar som regel åtföljas av verbformen ah som är, t.ex.

buluug *blå färg*, **cambuur buluug ah** *en blå klänning*

kayn *skog*, **meel kayn ah** *en skogsbevuxen plats*

qurux *skönhet*, **qurux badan** *vacker*

Grundtal

1	kow (koow)	11	kow iyo toban
2	labo / laba	12	laba iyo toban
3	saddex	13	saddex iyo toban
4	afar	14	afar iyo toban
5	shan	15	shan iyo toban
6	lix	16	lix iyo toban
7	toddoba	...	
8	siddeed		
9	sagaal		
10	toban		
20	labaatan		
30	soddon		
40	afartan		
50	konton		
60	lixdan		
70	toddobaatan		
80	siddeetan		
90	sagaashan		
100	boqol		
200	saddex boqol		
	...		
1000	kun		
2000	laba kun		
12000	toban iyo laba kun		
100000	boqol kun		
	...		
1000000	hal malyan		
2000000	saddex malyan		
	...		

Kow, hal, mid

När man räknar *ett, två, tre...* används **kow** *ett*.

Framför substantiv används **hal** *en*, t.ex. hal malyan en miljon

Självständigt används det betonade **mid** *en* som även förekommer i den bestämda formen **midka** (jämför engelskans *the one*), t.ex.

Substantivens form efter räkneord

Feminina substantiv som slutar på **-ó** i plural får ändelsen **-óod** efter grundtalen **labo / laba** *två* och högre, t.ex.

káb *en sko*, **kabó** *skor*, **laba kabóod** *två skor*

Övriga substantiv, dvs. vissa feminina och alla maskulina, står i singular efter alla grundtal, t.ex.

baal *sida*, **baalál** *sidor*, **laba baal** *två sidor*

Oprecisa grundtal

Oprecisa tal bildas med ändelsen **-eeyo**, t.ex.

tobaneeyo naagood	<i>ett tiotal kvinnor</i>
labaatameeyo nin	<i>ett tjugotal män</i>
afartameeyo ~ afartaneeyo	40-tal
kontameeyo	50-tal
	60-tal
toddobaatameeyo	70-tal
	80-tal
sagaashameeyo	90-tal

För att ange årtionden kan man använda oprecisa grundtal eller ordningstal, t.ex.

Ordningsstal

1	kowáad	(koowáad, koobáad)
2	labáad	
3	saddexáad	
4	afráad	(afaráad)
5	shanáad	
6	lixáad	
7	toddobáad	
8	siddeedáad	
9	sagaaláad	
10	tobnáad	(tobanáad)
40	afartanaad	~ afartamaad
11	kow iyo tobnaad	
100	boqolaad	
1000	kumaad	

Ordningsstalen bildas med ändelsen **-áad** och fungerar placeras precis som adjektiv efter det substantiv som de syftar på, t.ex.

báalka afráad *fjärde sidan*

Obestämda räkneord

carruurta qaar *en del av barnen*

badan *mycket, många*

Deltal

bar -ta *halva, hälft*

laba iyo bar *två och en halv*

Personliga pronomen

	långform		kortform	
	basform	subjektform	subjektform	objektform
1 sg.	aníga	anígu	aan	i
2 sg.	adíga	adígu	aad	ku
3 sg. m.	isága (asága)	iságu (aságu)	uu	—
3 sg. f.	iyáda (ayáda)	iyádu (ayádu)	ay	—
1 pl. inkl.	innága	innágu	aynu	ina
1 pl. exkl.	annága	annágu	aan ~ aannu	na
2 pl.	idínka	idínku	aad ~ aydin	idin
3 pl.	iyága (ayága)	iyágu (ayágu)	ay	—

Inklusiv resp. exklusiv form

Den inklusiva formen i 1 person plural avser fall då *vi* inkluderar den eller de man samtalar med, dvs. *jag + du/ni*, medan den exklusiva formen i 1 person plural avser fall då *vi* exkluderar den eller de man samtalar med, dvs. *jag + han/hon/de*.

Långa respektive korta former

De långa formerna används när pronomenet är mera betonat i satsen, medan de korta är mera obetonade.

Subjektspronomen i kortform

De korta subjektsformerna brukar som regel alltid återfinnas i varje fullständig somalisk sats, även om satsen innehåller ett substantiv eller pronomen i långform som betecknar subjektet i satsen, t.ex.

Undantag utgör satser i imperativ då de inte innehåller något subjektpronomen, t.ex.

De korta subjektsformerna brukar som regel få smälta samman med satstyps- eller fokusmarkören i satsen, t.ex.

De korta subjektformerna brukar som regel få smälta samman med satstyps- eller fokusmarkören i satsen, t.ex.

	waa	waxaa	baa	ayaa	ma
aan	waan	waxaan	baan	ayaan	miyaan
aad	waad	waxaad	baad	ayaad	miyaad
uu	wuu	wuxuu	buu	ayuu	miyuu
ay	way	waxay	bay	ayay	miyay
aynu	waynu	waxaynu	baynu	ayaynu	miyaynu
aannu	waannu	waxaannu	baannu	ayaannu	miyaannu
aydin	waydin	waxaydin	baydin	ayaydin	miyaydin

Tillsammans med frågeord:

	ma	maxaa	immisa		
aan	miyaan	maxaan			
aad	miyaad	maxaad			
uu	miyuu	muxuu			
ay	miyay	maxay			
aynu	miyaynu	maxaynu			
aannu	miyaannu	maxaannu			
aydin	miyaydin	maxaydin			

Tillsammans med konjunktionella ord:

	marka	sida			
aan	markaan				
aad	markaad				
uu	markuu				
ay	markay				
aynu	markaynu				
aannu	markaannu				
aydin	markaydin				

Reflexivt och reciprokt pronomen

Carruurta waa ay is yaqaannaan. *Barnen känner varandra.* (ASF3:1)

n

Possessiva pronomen

Samtliga de possessiva pronomenen böjs i genus. De självständiga formerna har dessutom särskild pluralformer. Vilken form som används av ett visst pronomen i en viss person bestäms av genuset på det åsyftade ägda föremålet.

Självständiga former

	mask. sing.	fem. sing.	plural	
1 sg.	kayga	tayda	kuwayga	<i>min, mitt, mina</i>
2 sg.	kaaga	taada	kuwaaga	<i>din, ditt, dina</i>
3 sg. m.	kiisa	tiisa	kuwiisa	<i>hans, dess</i>
3 sg. f.	keeda	teeda	kuweeda	<i>hennes, dess</i>
1 pl. inkl.	keenna	teenna	kuweenna	<i>vår, vårt, våra</i>
1 pl. exkl.	kaayaga	taayada	kuwayaga	<i>vår, vårt, våra</i>
2 pl.	kiinna	tiinna	kuwiinna	<i>er, ert, era</i>
3 pl.	kooda	tooda	kuwooda	<i>deras</i>

De självständiga formerna används när pronomenet uppträder fristående, t.ex.

Gurigu waa kayga. *Huset är mitt.*

Shandaddu waa tayda. *Väskan är min.*

Suffigerade former

	bestämd långform		obestämd kortform	
	efter -/k/-	efter -/t/-		
1 sg.	-áyga	-áyda	-áy	<i>min, mitt, mina</i>
2 sg.	-áaga	-áada	-áa	<i>din, ditt, dina</i>
3 sg. m.	-íisa		-íi / -íis	<i>hans, dess</i>
3 sg. f.	-éeda		-éed	<i>hennes, dess</i>
1 pl. inkl.	-éenna		-éen	<i>vår, vårt, våra</i>
1 pl. exkl.	-ayága	-ayáda	-áyo	<i>vår, vårt, våra</i>
2 pl.	-íinna		-íin	<i>er, ert, era</i>
3 pl.	-óoda		-óod	<i>deras</i>

Ovanstående suffigerade possessiva pronomenen läggs till substantivets bestämda form efter att basformens ändelse **-a** tagits bort. De possessiva ändelserna är normalt sett betonade, t.ex.

De possessiva suffixen förekommer i sin tur dels i obestämd, dels i bestämd form. Normalt används bara den bestämda långformen , t.ex.

Den obestämda formen av possessivsuffixen används efter ord som betecknar släktskap, t.ex.

walaal *bror*, **walaalka** *brodern*, **walaalkay** *min bror*
walaal *syster*, **walaasha** *systemen*, **walaashaa** *din syster*

När föremålet som det possessiva suffixet är fogat till utgör subjekt i en sats får den bestämda formen av possessivsuffixet subjektsändelsen **-u** i stället för basformens ändelse **-a**, t.ex.

Magacaygu waa Aaden. *Mitt namn är Aaden.*

De possessiva ändelserna fogas till en rad substantiviska ord i olika funktioner, t.ex.

midkiin *en av er*

Demonstrativa pronomenen

GRUNDFORMER

m. sg.	f. sg.	pl.	
ka	ta	kuwa	<i>den, det, de denna, detta, dessa</i>
kan	tan	kuwan	<i>denna, detta, dessa den här, det här, de här</i>
kaa kaas	taa taas	kuwaa kuwaas	<i>denna, detta, dessa den där, det där, de där</i>
			<i>den där borta, det där borta, de fär bort</i>

SUBJEKTSFORMER

m. sg.	f. sg.	pl.	
?	?	?	<i>den, det, de denna, detta, dessa</i>
kani	tani	kuwani	<i>denna, detta, dessa den här, det här, de här</i>
kaasi	taasi	kuwaasi	<i>denna, detta, dessa den där, det där, de där</i>
			<i>den där borta, det där borta, de fär bort</i>

Då demonstrativa pronomenen används tillsammans med substantiv utgörs de bara av ett demonstrativt suffix som fogas direkt till substantivets bestämda form. Till den bestämda artikeln läggs följande demonstrativa ändelser.

grundform	subjektsform	
-an (-aan)	-ani (-anu, -aani, -aanu)	<i>denna, den här</i>
-aa -aas	-aasi (-aasu)	<i>denna, den där</i>

T.ex.	grundform	subjektsform	
	buug	buug	<i>en bok</i>
	buugga	buuggu	<i>boken</i>
	buuggan	buuggani	<i>den här boken</i>

buuggaas

buuggaasi

den där boken

Totala pronomen

dhammaan -ta *all, hel* är ett feminint substantiv som placeras efter det ord det syftar på. Vanligtvis förses det med possessivt suffix som syftar på det avsedda föregående substantivet.

buugga dhammaantiis *hela boken* (eg. *boken dess helhet, bokens helhet*)

idil *all, hel* är ett adjektiv.

xayawaankii oo idil *alla djuren*

dhan, dhammaa *fullständig, all, hel*

Då **dhammaan** används självständigt följs det normalt ändå av possessivt suffix för att tydliggöra syftningen.

dhammaantood (*de*) *alla* (eg. *deras helhet*)

kasta/kaste, waliba *varje*

Vanliga uttryck är

qof waliba *varje person, alla*

Förstärkande pronomen

keli -ga *ensamhet*

keligii(s) *(han) själv, ensam, keligeed* *(hon) själv, ensam*

Obestämda pronomen

Negativa pronomen

qof *ingen (person)*

Qofna kama aysan aqoon dugsigeeda cusub. *Hon kände ingen i sin nya skola. (ASF3:1)*

Frågeord

Många frågeord "innehåller" fokusmarkören **ayaa/baa** i och med att de slutar på **-aa**.

Många frågeord "innehåller" satstypsmarkör i och med att de slutar med det interrogativa suffixet **-ee**.

Yaa *vem?* används för att fråga efter person som utgör satsens subjekt eller objekt. Detta pronomen kan smälta samman med subjektspronomenens kortformer.

Kuma (mask.) / **tuma** (fem.) *vem?* används för att fråga efter person i en existentiell sats.

Kani waa kuma? *Vem är detta? (vid syftning på en man)*

Kani waa Cali. *Detta är Ali.*

Tani waa tuma? *Vem är detta? (vid syftning på en kvinna)*

Tani waa Faadumo. *Detta är Faadumo.*

Maxay *vad?* används för att fråga efter ett föremål i en existentiell sats.

Waa maxay? *Vad är det? Waa qálin.* *Det är en penna.*

Maxaa *vad?* som används för att fråga efter satsens objekt förses med pronominella subjektsändesler.

Maxaa ... u *varför, för vad, i vilket syfte?*

qofkee *vilken person, vem?*

halkee *vilken plats, var, vart?*

meeqa *hur mycket, hur många?*

immisa *hur mycket, hur många, hur länge?*

waayo *varför, av vilken orsak?*

goorma *när?*

Verbens böjning

De somaliska verben böjs på ett sätt som skiljer sig förhållandevis lite från de kategorier som är vanliga i europeiska språk. De två största skillnaderna består i att det finns särskilda negativa och attributiva böjningsformer. De första används helt enkelt tillsammans med negation i negerade satser, medan de senare används då verbet fungerar som attribut till ett substantiviskt ord. Det handlar alltså om somaliskans motsvarighet till våra relativa bisatser och particip.

För övrigt uppvisar somaliskan tempusen presens och preteritum, progressiva och habituella former, imperativ, konditionalis och konjunktiv, infinitiv och verbalsubstantiv. Verben personböjs i tre personer, singular och plural. I 3:e person har verben olika personändelser för maskulinum och femininum.

Alla somaliska verb böjs med hjälp av samma ändelser, men när ändelsen och stammen fogas samman inträffar det i en rad fall vissa ljudförändringar vid fogen. På följande sätt böjs verb där det inte inträffar några sådana förändringar.

Negerade former

I presens används konjunktivens former efter negationen **ma** *inte*, t.ex.

I preteritum används en särskild negativ verbform som inte böjs i person, t.ex.

I bisatser används negationen **aan** som gärna sammanskrivs med ett föregående obetonat personligt pronomen.

I imperativ används också särskilda, längre former efter negationen, som i imperativ heter **ha** *inte*, t.ex. **Xarigga ha taaban**. *Vidrör inte repet*.

Att överväga:

Maxaa aysan u lahayn carruurta qaar saaxiibbo? *Varför har/hade en del barn inte vänner? (ASF3:2) Varför neg. -an???*

Negerat progressivt presens

ma cararayo ~ carari maayo *kommer inte att överge*

Infinita former

Infinitiv

Om stammen slutar på konsonant är ändelsen i infinitiv **-i**.

Om stammen slutar på vokal är ändelsen i infinitiv **-n**.

Före konsonant övergår **-ee-** till **-ey-**

Om stammen slutar på flyktigt **-t-** är ändelsen **-an**.

presens	stam	infinitiv
cunaa	cun-	cuni
sameeyaa	samee-	sameyn

infinitiv

cun-i

Infinitiven används inte som självständig nominal satsdel. Som självständig nominal satsdel används i stället verbalsubstantiv.

Infinitiven förekommer bara tillsammans med de temporala hjälpverben

- **doonaa** *skall, kommer att* (futurm) och
- **jiray** *brukade* (habitueellt preteritum)

samt de modala hjälpverben

- **karaa** *kan* och
- **waayaa** *kan inte*.

Infinitiven placeras normalt före hjälpverbet.

Verbalsubstantiv

verbalsubst.

cun-in

Samaynta su'aalaha att ställa frågor (eg. frågornas ställande)

Verbets finita former

Somaliskan har ett ganska omfattande system av finita verbformer. Systemet är dock uppbyggt på ett förhållandevis agglutinerande sätt så att samma ändelser känns igenom på olika ställen i systemet. Alla verb böjs enligt samma system så det finns inget egentligt behov av indelning i olika konjugationer. Att många ändå gör en sådan indelning grundar sig i stället på olika typer av regelbundna, men bitvis förhållandevis komplicerade ljudväxlingar.

Indikativ

I indikativ har somaliskan två tempus som bildas genom böjning med hjälp av personändelser: presens och preteritum (imperfekt). Dessa båda tempus har även särskilda progressiva former.

Vidare finns två tempus som bildas med hjälpverb: habituellt preteritum och futurum.

Presens

Den långa vokalen **-aa-** fungerar som presensmarkör. Verbens personändelser i jakande presens är följande:

<i>jag</i>	-aa
<i>du</i>	-t -aa
<i>han</i>	-aa
<i>hon</i>	-t -aa
<i>vi</i>	-n -aa
<i>ni</i>	-t -aa -n
<i>de</i>	-aa -n

Ma inte används som negation i presens. Samtidigt byts utljudande **-aa** mot **-o**. Dessutom uppvisar 2 p sg. en alternativ form på **-id**:

<i>jag</i>	-o
<i>du</i>	-t -o -t -id
<i>han</i>	-o
<i>hon</i>	-t -o
<i>vi</i>	-n -o
<i>ni</i>	-t -aa -n
<i>de</i>	-aa -n

Helt regelbundna verb böjs därmed så här i presens:

<i>jag</i>	cunaa	<i>äter</i>	ma cuno	<i>äter inte</i>
<i>du</i>	cuntaa		ma cunto ma cuntid	
<i>han</i>	cunaa		ma cuno	
<i>hon</i>	cuntaa		ma cunto	
<i>vi</i>	cunnaa		ma cunno	
<i>ni</i>	cuntaan		ma cuntaan	
<i>de</i>	cunaan		ma cunaan	

Preteritum

Verbens personändelser i jakande preteritum är följande:

<i>jag</i>	-ay
<i>du</i>	-t -ay
<i>han</i>	-ay
<i>hon</i>	-t -ay
<i>vi</i>	-n -ay
<i>ni</i>	-t -ee -n
<i>de</i>	-ee -n

De konsonantiska elementen i ändelserna är desamma som i presens. Som preteritummarkör fungerar **-ay** finalt respektive **-ee-** före **-n**.

Ma inte används som negation även i i preteritum. Här personböjs dock inte verbet, utan en oböjlig form på **-in** används i samtliga personer.

Helt regelbundna verb böjs därmed så här i preteritum:

<i>jag</i>	cunay	<i>åt</i>	ma cunin	<i>åt inte</i>
<i>du</i>	cuntay		ma cunin	
<i>han</i>	cunay		ma cunin	
<i>hon</i>	cuntay		ma cunin	
<i>vi</i>	cunnay		ma cunin	
<i>ni</i>	cunteen		ma cunin	
<i>de</i>	cuneen		ma cunin	

Progressiva former

Progressiva former bildas med suffixet **-ay-**. Formerna uttrycker att handlingen pågår/fortlöper just i nuet eller pågick/fortlöpte just vid en särskild tidpunkt i det förflutna. De progressiva presensformerna kan också uttrycka mera nära förestående framtida handlingar, dvs. att man står i begrepp att utföra handlingen i fråga.

Progressivsuffixet **-ay-** läggs till verbets stam och personändelserna läggs sedan till efter progressivsuffixet. Om stammen slutar på vokal läggs ett **-n-** till före progressivsuffixet. Efter progressivsuffixets **-y-** övergår ändelsernas **-t-** till **-s-**:

Verbens personändelser i jakande progressivt presens och preteritum är följande:

<i>jag</i>	-ay	-aa	-ay	-ay
<i>du</i>	-ay -s	-aa	-ay -s	-ay
<i>han</i>	-ay	-aa	-ay	-ay
<i>hon</i>	-ay -s	-aa	-ay -s	-ay
<i>vi</i>	-ay -n	-aa	-ay -n	-ay
<i>ni</i>	-ay -s -aa -n		-ay -s -ee -n	
<i>de</i>	-ay	-aa -n	-ay	-ee -n

NEGERAT PROGRESSIVT PRESENS kan antingen bildas genom att negationen **ma** placeras före de progressiva konunktivformerna eller genom att infinitiven följs av det negationen **ma** böjd som ett hjälpverb med de progressiva formerna **maayo, maysid // mayso, maayo, mayso, mayno, maysaan, maayaan**. Man kan alltså använda **ma keenayo** eller **keeni maayo** etc. Observera att **maay-** används före ändelse som inleds med vokal, medan **may-** används före ändelse som inleds med konsonant.

Vidare används infinitiv efter de modala hjälpverben **karaa, kartaa** *kan*, ... t.ex.

Hadda dab ayay shidi kartaa. *Nu kan hon göra upp en eld.*

progressivt presens

sg. 1	cunayaa	ma cunayo
sg. 2	cunaysaa	ma cunaysid ma cunayso
sg. 3 m.	cunayaa	ma cunayo
sg. 3 f.	cunaysaa	ma cunayso
pl. 1	cunaynaa	ma cunayno
pl. 2	cunaysaan	ma cunaysaan
pl. 3	cunayaan	ma cunayaan

sg. 1		cuni maayo
sg. 2		cuni maysid cuni mayso
sg. 3 m.		cuni maayo
sg. 3 f.		cuni mayso
pl. 1		cuni mayno
pl. 2		cuni maysaan
pl. 3		cuni maayaan

progressivt preteritum

sg. 1	cunayay	ma cunayn ²
sg. 2	cunaysay	ma cunayn
sg. 3 m.	cunayay	ma cunayn
sg. 3 f.	cunaysay	ma cunayn
pl. 1	cunaynay	ma cunayn
pl. 2	cunayseen	ma cunayn
pl. 3	cunayeen	ma cunayn

² Även den längre formen **cun-ay-n-i-n** förekommer.

Habituellt preteritum

HABITUELLT PRETERITUM bildas med hjälpverbet **jiray**, **jirtay** *befann sig i* preteritum, t.ex.

	<u>habituellt preteritum</u>	
sg. 1	cuni jiray	ma cuni jirin
sg. 2	cuni jirtay	ma cuni jirin
sg. 3 m.	cuni jiray	ma cuni jirin
sg. 3 f.	cuni jirtay	ma cuni jirin
pl. 1	cuni jirnay	ma cuni jirin
pl. 2	cuni jirteen	ma cuni jirin
pl. 3	cuni jireen	ma cuni jirin

Futurum

FUTURUM bildas med hjälpverbet **doonaa, doontaa** *önskar, vill* i presens och används för att uttrycka handlingar i en mera avlägsen framtid, t.ex.

Cali wuu bogsan doonaa. *Ali kommer att tillfriskna.*

	<u>futurum</u>	
sg. 1	cuni doonaa	ma cuni doono
		ma cuni doontid
sg. 2	cuni doontaa	ma cuni doonto
sg. 3 m.	cuni doonaa	ma cuni doono
sg. 3 f.	cuni doontaa	ma cuni doonto
pl. 1	cuni doonnaa	ma cuni doonno
pl. 2	cuni doontaan	ma cuni doontaan
pl. 3	cuni doonaan	ma cuni doonaan

Attributiva kortformer

I vanligt och progressivt presens och preteritum förekommer även särskilda relativa verbformer. Dessa former används som attribut till ett substantiviskt huvudord och motsvarar närmast svenskans relativa bisatser och particip. I samtliga relativa former ligger betoningen på verbets ändelse. Formerna i presens har dessutom kort vokal i ändelsen i stället för den annars långa vokalen. I 2:a person singular liksom i 2:a och 3:e person plural saknas dessutom helt konsonantiska element i ändelserna. Av uppenbara skäl kallas de attributiva formerna i många framställningar för reducerade former.

	<i>jag / du / han</i>	<i>hon</i>	<i>vi</i>	<i>ni / de</i>
Presens	-á	-tá	-ná	-á
Progress. pres.	-ay-á	-ay-sá	-ay-ná	-ay-á
Preteritum	-áy	-táy	-náy	-áy
Progress. pret.	-ay-áy	-ay-sáy	-ay-náy	-ay-áy

Om den framhävda satsdelen utgörs av subjektet står predikats verbet i kortform, t.ex.

Malabka_{ej subj.} **waxaa samaysa**_{f. kf.} **shinnida**. *Honungen*_{obj.} *producerar* *biet*_{subj.}. (ASF2:87) vilket smidigare översätts med svenskt passivum: *Honungen produceras av biet*.

attributivt presens

sg. 1/2/3 m.	cun-a
sg. 3 f.	cun-t-a
pl. 1	cun-n-a
pl. 2/3	cun-a

attributivt progressivt presens

sg. 1/2/3 m.	cun-ay-a
sg. 3 f.	cun-ay-t-a
pl. 1	cun-ay-n-a

pl. 2/3 **cun-ay-a**

attributivt preteritum

sg. 1/2/3 m. **cun-ay**

sg. 3 f. **cun-t-ay**

pl. 1 **cun-n-ay**

pl. 2/3 **cun-ay**

progressivt attributivt preteritum

sg. 1/2/3 m. **cun-ay-ay**

sg. 3 f. **cun-ay-t-ay**

pl. 1 **cun-ay-n-ay**

pl. 2/3 **cun-ay-ay**

attributivt habituellt preteritum

sg. 1/2/3 m. **cun-i jir-ay**

sg. 3 f. **cun-i jir-t-ay**

pl. 1 **cun-i jir-n-ay**

pl. 2/3 **cun-i jir-ay**

attributivt futurum

sg. 1/2/3 m. **cun-i doon-a**

sg. 3 f. **cun-i doon-t-a**

pl. 1 **cun-i doon-n-a**

pl. 2/3 **cun-i doon-a**

Andra modus

Imperativ

Imperativformen i singular sammanfaller på somaliska som regel med verbets stam. Denna form används också som uppslagsform i många ordböcker.

Om stammen slutar på **-t-** faller detta **-t-** bort då de hamnar sist i ordet i imperativformen i singular. Ett **-a-** som då hamnar sist i ordet övergår till **-o**, medan längt **-aa-** övergår till **-ow**, t.ex.

Imperativ plural bildas med änselsen **-a**. Efter stam på vokal skjuts ett **-y-** in före ändelsen, t.ex. **samee**, **sameeya** gör. Flytkig vokal i verbstammen faller bort då pluraländelsen läggs till, t.ex. **maqal**, **maqla** hör.

	<u>imperativ</u>	
sg.	cun	ha cun-in
pl.	cun-a	ha cun-in-a

Konjunktiv

Konjunktiven uppvisar inte olika tempusformer. Däremot finns både allmän och progressiv form. Personändelserna är i huvudsak desamma som i presens, men den utljudande vokalen är **-o** i stället för **-aa**. I 2:a och 3:e person plural finns inga särskilda konjunktivformer, utan formerna är desamma som i presens. I 2:a person singulara finns dessutom en alternativ konjunktivform på **-id** i stället för **-o**.

	<i>jag / han</i>	<i>du</i>	<i>hon</i>	<i>vi</i>	<i>ni</i>	<i>de</i>
--	------------------	-----------	------------	-----------	-----------	-----------

Allmän konj.	-o	-to -tid	-to	-no	-taan	-aan
Progress. konj.	-ay-o	-ay-so -ay-sid	-ay-so	-ay-no	-ay-saan	-ay-aan

Konjuntiven används

- i negerade satser i stället för presens tillsammans med negationen **ma inte**, t.ex.
- efter en lång rad konjunktioner, t.ex.

	<u>konjunktiv</u>	<u>negerat konjunktiv</u>
sg. 1	cun-o	aan cun-i-n
sg. 2	cun-t-id	aan cun-i-n
	cun-t-o	
sg. 3 m.	cun-o	aan cun-i-n
sg. 3 f.	cun-t-o	aan cun-i-n
pl. 1	cun-n-o	aan cun-i-n
pl. 2	cun-t-aa-n	aan cun-i-n
pl. 3	cun-aa-n	aan cun-i-n
	<u>progressiv konjunktiv</u>	
sg. 1	cun-ay-o	aan cun-ay-n ³
sg. 2	cun-ay-s-id	aan cun-ay-n
	cun-ay-s-o	
sg. 3 m.	cun-ay-o	aan cun-ay-n
sg. 3 f.	cun-ay-s-o	aan cun-ay-n
pl. 1	cun-ay-n-o	aan cun-ay-n
pl. 2	cun-ay-s-aa-n	aan cun-ay-n
pl. 3	cun-ay-aa-n	aan cun-ay-n

³ Även den längre formen **cun-ay-n-i-n** förekommer.

Konditionalis

Konditionalis bildas med av preteritumformerna av hjälpverbet **lahaa** *hade*.

	<u>konditionalis</u>	
sg. 1	cun-i lah-aa	ma cun-ee-n ⁴
sg. 2	cun-i lah-ay-d	ma cun-t-ee-n
sg. 3 m.	cun-i lah-aa	ma cun-ee-n
sg. 3 f.	cun-i lah-ay-d	ma cun-t-ee-n
pl. 1	cun-i lah-ay-n	ma cun-n-ee-n
pl. 2	cun-i lah-ay-d-ee-n	ma cun-t-ee-n
pl. 3	cun-i lah-ay-ee-n	ma cun-ee-n
alla pers.		ma cun-i lah-ayn ⁵

⁴ Negationen är **ma** enligt Panza (1974: 115) och Zorc & Issa (1990: 452).

⁵ Denna alternativa oböjliga form anges av Zorc & Issa (1990: 452).

Potentialis

	<u>potentialis</u> ⁶
sg. 1	cun-ee
sg. 2	cun-t-ee
sg. 3 m.	cun-ee
sg. 3 f.	cun-t-ee
pl. 1	cun-n-ee
pl. 2	cun-t-ee-n
pl. 3	cun-ee-n

⁶ Denna form tas endast upp av Zorc & Issa (1990: 452).

Optativ

	<u>optativ</u>			
sg. 1	an	cun-o	yaanan	cun-in
sg. 2	ad	cun-t-o	yaanad	cun-in
sg. 3 m.	ha	cun-o	yaanu	cun-in
sg. 3 f.	ha	cun-t-o	yaanay	cun-in
pl. 1	annu	cun-n-o	yaannu ⁷	cun-in
	aynu	cun-n-o	yaynu	cun-in
pl. 2	ad	cun-t-ee-n	yaanad	cun-in
pl. 3	ha	cun-ee-n	yaanay	cun-in

⁷ I stället för **yaannu/yaynu** förekommer även **yaannan/yaynan** enligt Zorc & Issa (1990: 452).

Ljutförändringar

Buffertkonsonant mellan vokaler

Konsonanten **-y-** används som buffert mellan stammar som slutar på främre vokal (**-i-**, **-e-**) och personändelser som börjar på vokal, t.ex.

kári *koka något!*, imp.pl. **káriya!** *koka något!*, 1.p.sg.pres. **kariyaa** *jag kokar något...*

samee! *gör!*, imp.pl. **sameeya!** *gör!*, 1/3.p.sg.pres. **sameeyaa** *jag/han gör...*

Konsonanten **-n-** används som buffert mellan stammar som slutar på vokal och progressivsuffixet **-ay-**, t.ex.

kári *koka något!*, 1/3.p.sg.prog.pres. **karinayaa** *jag/han håller på att koka något...*

Konsonanten **-n-** dubbleras i 1 p.sg. efter stam som slutar på vokal⁸, t.ex.

kári *koka något!*, 1/3.p.sg.prog.pres. **karinnaa** *vi kokar*

-ee- > **-ey-** före konsonant⁹

Stammens **-ee-** övergår till diftongen **-ey-** (**-ay-**) före ändelser som börjar med konsonant, t.ex.

samee! *gör!*, inf. **sameyn** *göra*, 2/3.p.sg.pres. **sameysaa** *du/hon gör...*

-t- > **-s-** efter **-i-** och **-y-**

Konsonanten **-t-** i ändelserna **-taa/-tay** och **-taan/-teen** övergår till **-s-** så att ändelserna lyder **-saa/-say** resp. **-saan/-seen** och ändelserna föregås av vokalen **-i-** eller konsonanten **-y-**.

samee! *gör!*, 2/3.p.sg.pres. **sameysaa** *du/hon gör...*

Eftersom progressivsuffixet **-ay-** slutar på **-y-** gäller denna övergång generellt i alla progressiva former.

Förändring av **-a-** i verbstam

Vokalen **-a-** i vissa verbs stam kan övergå till **-e-** då ändelsen innehåller en främre vokal eller diftong (**i**, **e**, **ey/ay**), t.ex.

⁸ Enligt Zorc & Issa (1900) även efter **-eey-**, t.ex. **sameeynna**.

⁹ Oförändrat **-ee-** i samtliga former används genomgående i Zorc & Issa (1900), t.ex. **sameysaa**.

tag! *gå!*, infinitiv: **tagi/tegi** *gå*, verbalsubstantiv: **tagid/tegid** *att gå*,
gående, förfluten tid: **tagay/tagey/tegay/tegey** *jag/han gick*,
Detta är dock inte någon regelbunden eller obligatorisk ljudväxling och i
de allra flesta fall är former med **-a-** mera frekventa än motsvarande
former med **-e-**.

Däremot regelbundet i rot med bakre kons. **bax/bixi**

Verb med flyktig vokal i stammen

- Före ändelse som börjar med vokal faller en eventuell flyktig vokal i stammen bort.

a

Verb på **-iyaa, -isaa**

- Stammen slutar på **-i-**.
- Före vokal skjuts **-y-** in mellan stam och ändelse.
- Efter **-i-** övergår **-t-** till **-s-**.
- **-n-** förlängs till **-nn-** i 1.p.pl..

stam: **kari-** *koka*
kariyaa, karisaa, karinnaa, karisaan, kariyaan
karinayaa..., kari, kariya, karin

Ett par verb har former som avviker från denna böjningstyp:

stam: **akhri-** *läsa*
akhriyaa, akhridaa..., akhriyayaa..., akhri, akhriyi
(eller **akhriyaa, akhrisaa..., akhrinayaa..., akhri, akhrin**)

stam: **caawi-** *hjälpa*
caawiyaa, caawidaa..., caawiyayaa..., caawi, caawiyi
(eller **caawiyaa, caawisaa..., caawinayaa..., caawi, caawin**)

Verb på **-eeyaa, -eysaa**

- Stammen slutar på **-ee-**.
- Före vokal skjuts **-y-** in mellan stam och ändelse.
- Före konsonant övergår **-ee-** till **-ey-** (kan även skrivas **-ay-**).

- Efter **-y-** övergår **-t-** till **-s-**.

stam: **gee-** *bära, föra, transportera*
geeyaa, geysaa, geynaa, geysaan, geeyaan,
geynayaa, gee, geeya, geyn

stam: **samee-** *göra*
sameeyaa, sameysaa, sameynaa, sameysaan, sameeyaan,
sameynayaa..., samee, sameeya, sameyn

Verb på **-Vdaa, -Vtaa**

- Stamen slutar på vokal + **-t-**.
- **-t-** övergår mellan vokaler till **-d-**.
- **-t** faller bort finalt.
- **-a** övergår till **-o** finalt, medan **-aa** övergår till **-ow**.
- **-t-t-** realiseras som **-t-**.
- **-t-n-** realiseras som **-nn-** i 1.p.pl, men som **-n-** i progressivstammen och i infinitiv.

stam: **daawat-** *titita på, se på, betrakta*
daawadaa, daawataa, daawannaa, daawataan, daawadaan,
daawanayaa..., daawo, daawada, daawan

stam: **dhammaat-** *sluta, ta slut, fullbordas; dö*
dhammaadaa, dhammaataa, dhammaannaa, dhammaataan, dhammaadaan,
dhammaanayaa..., dhammow, dhammaada, dhammaan

stam: **eryat-** *jaga*
eryadaa, eryataa, eryannaa, eryataan, eryadaan,
eryanayaa..., eryo, eryada, eryan

stam: **eryoot-** *jaga*
eryoodaa, eryootaa, eryoonnaa, eryootaan, eryoodaan,
eryoonayaa..., eryoo, eryooda, eryoon

stam: **gashat-** *klä på sig*
gashadaa, gashataa, gashannaa, gashataan, gashadaan,
gashanayaa..., gasho, gashada, gashan

stam: **noolaat-** *bo*
noolaadaa, noolaataa, noolaannaa, noolaataan, noolaadaan,
noolaanayaa..., noolow, noolaada, noolaan

stam: **tabcat-** *arbeta för att tjäna ihop till något*
tabcadaa, tabcataa, tabcannaa, tabcataan, tabcadaan,
tabcanayaa..., tabco, tabcada, tabcan

stam: **tukat-** *be*
tukadaa, tukataa, tukannaa, tukataan, tukadaan,
tukanayaa..., tuko, tukada, tukan

Verb på -taa, -Vtaa

- Stamen slutar på flyktig vokal + /t/.
- Den flyktiga vokalen faller bort före ändelser som börjar med vokal.
- **-t** faller bort finalt.
- **-a** övergår till **-o** finalt.
- **-t-t-** realiseras som **-t-**.
- **-t-n-** realiseras som **-nn-** i 1.p.pl, men som **-n-** i progressivstammen och i infinitiv.

stam: **barat-** *lära sig*
bartaa, barataa, barannaa, barataan, bartaan,
baranayaa..., baro, barta, baran

stam: **doorat-** *välja*
doortaa, doorataa, doorannaa, doorataan, doortaan,
dooranayaa..., dooro, doorta, dooran

stam: **haysat-** *ha, äga*
haystaa, haysataa, haysannaa, haysataan, haystaan,
haysanayaa, hayso, haysta, haysan

stam: **nasat-** *vila*
nastaa, nasataa, nasannaa, nasataan, nastaan,
nasanayaa..., naso, nasta, nasan

stam: **taabat-** *röra, vidröra, komma när*
taabtaa, taabataa, taabannaa, taabataan, taabtaan,
taabanayaa, taabo, taabta, taaban

stam: **weysaysat-** *tvätta sig före bön*
weysaystaa, weysaysataa, weysaysannaa, weysaysataan, weysaystaan,
weysaysanayaa, weysayso, weysaysta, weysaysan

Verb på -daa, -Vtaa

- Stamen slutar på flyktig vokal + /t/.
- Den flyktiga vokalen faller bort före ändelser som börjar med vokal.
- Stammens **-t-** övergår till **-d-** efter /c/, /h/, /q/, /x/, /'/.
• **-t-t-** realiseras som **-t-**.
- **-t-n-** realiseras som **-nn-** i 1.p.pl, men som **-n-** i progressivstammen och i infinitiv.

stam: **noqot-** *återvända; bli, förvandlas till*
noqdaa, noqotaa, noqonnaa, noqotaan, noqdaan,
noqonayaa..., imp. noqo, noqda, inf. noqon

stam: **sibiibixat-** *halka, glida*
sibiibixdaa, sibiibixataa, sibiibixannaa, sibiibixataan, sibiibixdaan,

stam: **socot-** *gå, promenera, röra sig*
socdaa, socotaa, soconnaa, socotaan, socdaan,
soconayaa..., socio, socda, inf. socon

Verb på -taa, -dataa

- Stamen slutar på /t/ + flyktig vokal + /t/.
- Den flyktiga vokalen faller bort före ändelser som börjar med vokal.
- **-t-** övergår till **-d-** mellan vokaler.
- **-t-t-** realiseras som **-t-**.
- Även **-t-ä-t-** realiseras på samma sätt som **-t-** när den flyktiga vokalen faller bort före ändelser som börjar med vokal.
- **-t-n-** realiseras som **-nn-** i 1.p.pl, men som **-n-** i progressivstammen och i infinitiv.

stam: **qaat-ät-** *ta hand om, sköta om; ta för egen del*
qaataa, qaadataa, qaadannaa, qaadataan, qaataan,

stam: **quut-ät-** *äta*
quutaa, quudataa, quudannaa, quudataan, quutaan,

stam: **wat-ät-** *ha med sig, köra, styra*
wataa, wadataa, wadannaa, wadataan, wataan,

Verb på -shaa, -lataa

- Stamen slutar på /l/ + flyktig vokal + /t/.
- Den flyktiga vokalen uppträder finalt och före ändelse som börjar med konsonant.
- **-l-ä-t-** realiseras som **-sh-** när den flyktiga vokalen faller bort före ändelser som börjar med vokal.
- **-t-t-** realiseras som **-t-**.
- **-t-n-** realiseras som **-nn-** i 1.p.pl, men som **-n-** i progressivstammen och i infinitiv.

stam: **dalät-** *föd*
dashaa, dalataa, dalannaa, dalataan, dashaan,

dalanayaa..., imp. **dalo**, **dasha**, inf. **dalan**

stam: **yeelät-** *få, erhålla*
yeeshaa, **yeelataa**, **yeelannaa**, **yeelataan**, **yeeshaan**,
yeelanayaa..., imp. **yeelo**, **yeesha**, inf. **yeelan**

Verb på -dhaa

- Stamen slutar på **/dh/**.
- I ändelser som börjar med **-t-** övergår detta till **-dh-** så att resultatet i uttalet blir [dh:]. Detta återspeglas dock normalt inte i skriften.

stam: **hadh-** *bli kvar, bli över*
hadhaa, **hadhaa** // (**hadhdhaa**), **hadhnaa**, **hadhaan** // (**hadhdhaan**), **hadhaan**,
hadhayaa..., **hadh**, **hadha**, **hadhi**

Verb på -daa, -waa

- Stamen slutar på **/d/**, **/w/**.
- I ändelser som börjar med **-t-** övergår detta till **-d-**.

gå, ge sig av
aadaa, **aaddaa**, **aadnaa**, **aaddaan**, **aadaan**,
aadayaa..., **aad**, **aada**, **aadi**

avvika
duwaa, **duwdaa**, **duwnaa**, **duwdaan**, **duwaan**,
duwayaa..., **duw**, **duwa**, **duwi**

ta, lyfta
qaadaa, **qaaddaa**, **qaadnaa**, **qaaddaan**, **qaadaan**,
qaadayaa..., **qaad**, **qaada**, **qaadi**

Flyktig vokal i stammen faller bort när ändelsen börjar med vokal:

stam: **orod-** *springa*
ordaa, oroddaa, orodnaa, oroddaan, ordaan,
ordayaa..., imp. orod, orda, inf. ordi

Verb på -caa, -haa, -qaa, -xaa, -'aa

- Stamen slutar på /c/, /h/, /q/, /x/, /'/.
• I ändelser som börjar med -t- övergår detta till -d-.
• -a- i enstavig rot övergår till -i- före ändelser med -i-.

bli förstörd

ba'aa, ba'daa, ba'naa, ba'daan, ba'aan,
ba'ayaa..., ba', ba'a, **bi'i**

tillkännage

baaqaa, baaqdaa, baaqnaa, baaqdaan, baaqaan,
baaqayaa..., baaq, baaqa, baaqi

gå ut, ge sig av

baxaa, baxdaa, baxnaa, baxdaan, baxaan,
baxayaa..., bax, baxa, **bixi**

hända, inträffa; ramla, falla

dhacaa, dhacdaa, dhacnaa, dhacdaan, dhacaan,
dhacayaa..., dhac, dhaca, **dhici**

stam: **go'-** *gå av, gå sönder; dö*

go'aa, go'daa, go'naa, go'daan, go'aan,
go'ayaa..., go', go'a, go'i

stam: **kac-** *ställa sig, resa sig, stiga upp*

kacaa, kacdaa, kacnaa, kacdaan, kacaan,
kacayaa, kac, kaca, **kaci**

sudda

**masaxaa, masaxdaa, masaxnaa, masaxdaan, masaxaan,
masaxayaa..., masax, masaxa, masaxi**

stam: **nax-** *bli rädd, vara rädd*
**naxaa, naxdaa, naxnaa, naxdaan, naxaan,
naxayaa, nax, naxa, nixi**

följa, ledsaga

**raacaa, raacdaa, raacnaa, raacdaan, raacaan,
raacayaa..., raac, raaca, raaci**

Flyktig vokal i stammen faller bort när ändelsen börjar med vokal:

stam: **turuq-** *sticka*
**turuqaa, turuqdaa, turuqnaa, turuqdaan, turqaan,
turqayaa..., imp. turuq, turqa, inf. turqi**

Verb på **-laa, -shaa**

- Stammen slutar på **-l-**.
- Om ändelsen börjar med **-t-** smälter **-l-t-** samman till **-sh-**.
- Om ändelsen börjar med **-n-** kan **-l-n-** ibland smälta samman till **-ll-**.

stam: **gal-** *gå in, komma in*
**galaa, gashaa, galnaa // (gallaa), gashaan, galaan,
galayaa..., gal, gala, gali**

stam: **hel-** *hitta, få, erhålla, uppnå*
**helaa, heshaa, helnaa // (hellaa), heshaan, helaan,
helayaa..., hel, hela, heli**

stam: **yeel-** *göra*
**yeelaa, yeeshaa, yeelnaa // (yeellaa), yeeshaan, yeelaan,
yeelayaa..., yeel, yeela, yeeli**

Flyktig vokal i stammen faller bort när ändelsen börjar med vokal:

stam: **gogol-** *breda ut, bädda*
goglaa, gogoshaa, gogolnaa // (gogollaa), gogoshaan, goglaan,
goglayaa, gogol, gogla, gogli

stam: **maqal-** *höra*
maqlaa, maqashaa, maqalnaa // (maqallaa), maqashaan, maqlaan,
maqlayaa..., maqal, maqla, maqli

Verb på -kaa, -gtaa

- Stammen slutar på **-k-**.
- Före konsonant och finalt övergår **-k-** till **-g-**.
- Före **-n-** förekommer en viss variation mellan **-g-/k-**.

bukaa, bugtaa, bukayaa, bug, buki *vara/bli sjuk*

Flyktig vokal i stammen faller bort när ändelsen börjar med vokal:

se
arkaa, aragtaa, aragnaa // (araknaa), aragtaan, arkaan,
arkayaa..., arag, arka, arki

Verb på -maa, -ntaa

- Stammen slutar på **-m-**.
- Före konsonant och finalt övergår **-m-** till **-n-**.

hälsa
salaamaa, salaantaa,
salaamayaa, salaan, salaami

stam: **tartam-** *tävla, springa på kapp*
tartamaa, tartantaa, tartannaa, tartantaan, tartamaan,
tartamayaa..., tartan, tartama, tartami

berätta

warramaa, warrantaa,
warramayaa, warran, warrami

Vissa verb uppvisar vacklan mellan **m ~ n** före vokal

pres:	caawimaa, caawintaa...	~ caawinaa, caawintaa...	
imp:	caawin, caawima	~ caawin, caawina	
inf:	caawimi	~ caawini	<i>hjälpa</i>
prog:	caawimayaa...	~ caawinayaa...	

Vissa verb har en flyktig vokal i stammen som faller bort när ändelsen börjar med vokal.

pres:	dhaawacmaa, -wacantaa, -wacannaa, -wacantaan, -wacmaan	
imp:	dhaawacan, dhaawacma	
inf:	dhaawacmi	<i>skada</i>
prog:	dhaawacmayaa...	

pres:	fahmaa, fahantaa, fahannaa, fahantaan, fahmaan,	
imp:	fahan, fahma	
inf:	fahmi	<i>förstå</i>
prog:	fahmayaa...	

pres:	kulmaa, kulantaa, kulannaa, kulantaan, kulmaan,	
imp:	kulan, kulma	
inf:	kulmi	<i>träffa</i>
prog:	kulmayaa...	

Verb på -aabaa, -awdaa

- Stammen slutar på **-b-**.
- Före konsonant och finalt övergår **-b-** till **-w-**.
- Före **-w-** följt av konsonant övergår **-aa-** till **-a-**.
- Före **-w-** sist i ord övergår **-aa-** till **-o-**.

nämna

magacaabaa, magacawdaa, magacawnaa, magacawdaan, magacaabaan,
magacaabayaa..., magacow, magacaaba, magacaabi

Oregelbundna verb

uppvisar böjning med såväl prefix som suffix.

yimaadaa *kommer*

	<u>presens</u>			<u>preteritum</u>	
sg. 1	imaadaa			imid(ay)	~ imaaday
sg. 2	timaadaa	t-		timid(ay)	~ timaaday
sg. 3 m.	yimaadaa	y-		yimid(ay)	~ yimaaday
sg. 3 f.	timaadaa	t-		timid(ay)	~ timaaday
pl. 1	nimaadnaa	n-	-nV	nimid(nay)	~ nimaadnay
pl. 2	timaadaan	t-	-Vn	timideen	~ timaadeen
pl. 3	yimaadaan	y-	-Vn	yimideen	~ yimaadeen

	<u>progressivt presens</u>	<u>progressivt preteritum</u>
sg. 1/3 m.		
sg. 2/3 f.		
pl. 1		
pl. 2		
pl. 3		

infinitiv

imaan

verbalsubstantiv

imperativ

sg. **imaw** ~ **kaalay**

pl. **imaada** ~ **kaalaya**

Konjunktiven bildas regelbundet av presens:¹⁰

**imaado, timaado/timaadid, yimaado, timaado,
nimaadno, timaadaan, yimaadaan.**

Negerad konditionalis bildas regelbundet av preteritum:

**imaadeen, timaadeen, yimaadeen, timaadeen,
nimaadneen, timaadeen, yimaadeen.**

¹⁰ Vilken form är då **imaanno** (inte konj?) ASF3:4...

yaqaan *känner* (till)

	<u>presens</u>		<u>preteritum</u>	
sg. 1	aqaan(naa)		aqooday	~ oqooday
sg. 2	taqaan(naa)	t-	aqootay	~ oqootay
sg. 3 m.	yaqaan(naa)	y-		
sg. 3 f.	taqaan(naa)	t-	aqootay	~ oqootay
pl. 1	naqaan(naa)	n-	aqoonnay	~ oqoonnay
pl. 2	taqaan(naan)	t-	aqooteen	~ oqooteen
pl. 3	yaqaan(naan)	y-	aqoodeen	~ oqoodeen

infinitiv

verbalsubstantiv

aqoonsho

imperativ

sg.

pl.

Vad är yiqiin, 3ppl ?

neg.pret. **ma aqoon ~ ma aqoonin ~ ma aqaanin**

Konjunktiven sammanfaller antingen med de korta formerna i presens eller bildas på regelbundet sätt av de långa persensformerna:

**aqaan(no), taqaan(no), yaqaan(no), taqaan(no),
naqaan(no), taqaan(naan), yaqaan(naan)**

yaal finns, ligger

	<u>presens</u>		<u>preteritum</u>	
sg. 1	aal(laa)		aallay	~ iillay
sg. 2	taal(laa)		taallay	~ tiillay
sg. 3 m.	yaal(laa)		yaallay	~ yiillay
sg. 3 f.	taal(laa)		taallay	~ tiillay
pl. 1	naal(laa)		naallay	~ niillay
pl. 2	taal(laan)	~ taalliin	taalleen	~ tiilleen
pl. 3	yaal(laan)	~ yaalliin	yaalleen	~ yiilleen

infinitiv
ollin

verbalsubstantiv

imperativ

sg.
pl.

Negerat preteritum bildas regelbundet:

ma aallin ~ ma ollin

Konjunktiven bildas regelbundet:

aallo, taallo/taallid, yaallo, taallo, naallo, taallan, yaallan.

yiraahdaa säger

Det finns även ett synonymt verb **dhahaa, dhahdaa (dhehaa, dhehdaa)** säger som har sitt ursprung i samma rot (jfr. /raah/ ~ /dhah/).

	<u>presens</u>		<u>preteritum</u>
sg. 1	iraahdaa		iri
sg. 2	tiraahdaa	t-	tiri
sg. 3 m.	yiraahdaa	y-	yiri
sg. 3 f.	tiraahdaa	t-	tiri
pl. 1	niraahnaa	n- -nV	niri
pl. 2	tiraahdaan	t- -Vn	tiraahdeen
pl. 3	yiraahdaan	y- -Vn	yiraahdeen
	<u>infinitiv</u>		<u>verbalsubstantiv</u>
	oran		
	<u>imperativ</u>		<u>neg. imperativ</u>
sg.	dheh		ha oranin ~ ha dhihin
pl.	dhaha		ha oranina ~ ha dhihina

Progressiva former bildas regelbundet:

oranayaa..., oranayay...

Negerat preteritum bildas regelbundet:

ma oran

Konjunktiven bildas regelbundet:

**iraahdo, tiraahdo/tiraahdid, yiraahdo, tiraahdo,
niraahno, tiraahdaan, yiraahdaan.**

Negerad konditionalis bildas regelbundet:

**iraahdeen, tiraahdeen, yiraahdeen, tiraahdeen,
niraahneen, tiraahdeen, yiraahdeen.**

yahay *är*

	<u>presens</u>		<u>preteritum</u>
sg. 1	ahay		ahaa
sg. 2	tahay	t-	ahayd
sg. 3 m.	yahay	y-	ahaa
sg. 3 f.	tahay	t-	ahayd
pl. 1	nahay	n-	ahayn
pl. 2	tihiiin	t- -in	ahaydeen
pl. 3	yihiiin	y- -in	ahayeen
	 <u>neg. presens</u>		 <u>neg. pret.</u>
sg. 1	ma ihi ~ miihi		
sg. 2	ma tihid		
sg. 3 m./f.	ma aha		ma ahayn
pl. 1	ma ihin ~ miihin		
pl. 2	ma tihin		
pl. 3	ma aha		
	 <u>progressivt presens</u>		 <u>progressivt preteritum</u>
sg. 1/3 m.	ahanayaa		förekommer ej
sg. 2/3 f.	ahanaysaa		
pl. 1	ahanaynaa		
pl. 2	ahanaysaan		
pl. 3	ahanyaan		
	 <u>infinitiv</u>		 <u>verbalsubstantiv</u>
	ahaan		ahaansho
	 <u>imperativ</u>		
sg.	ahaaw		
pl.	ahaada		

jaryahay är liten

Verb *är* placeras normalt efter adjektiv som utgör predikatsfyllnad och sammanskrivs vanligtvis med det föregående adjektivet. De former som inte böjs med prefix förlorar då samtidigt stammen **ah-** så att bara ändelsen återstår. a

	<u>presens</u>	<u>preteritum</u>
sg. 1	yarahay	yaraa
sg. 3 m.	yaryahay	
sg. 2/3 f.	yartahay	yarayd
pl. 1	yaryarnahay	yaryarayn
pl. 2	yaryartihiiin	
pl. 3	yaryaryihiiin	
	<u>neg. presens</u>	<u>neg. pret.</u>
sg. 1	ma yari	
sg. 2	ma yarid	
sg. 3 m./f.	ma yara	ma yarayn
pl. 1		
pl. 2		
pl. 3	ma yara	
	<u>infinitiv</u>	<u>verbalsubstantiv</u>
	yaraan	yaraansho
	<u>imperativ</u>	
sg.		
pl.		

t.ex. **jecel** *behagad, road* som dessutom innehåller en flyktig vokal:

Waan jeclahay qorista. *Jag tycker om att skriva.*

Wuu jecelyahay qorista. *Han tycker om att skriva.*

Way jeceshahay (l + t > sh) qorista. *Hon tycker om att skriva.*

I negerat presens och i preteritum används förkortade sammanskrivna former utan roten **ah-** t.ex.

Waan jeclaa qorista. *Jag tyckte om att skriva.*

Wuu jeclaa qorista. *Han tyckte om att skriva.*

Way jeclayd qorista. *Hon tyckte om att skriva.*

Dugsiga Sahra ma weyna. *Sahras skola är inte stor.*

Observera även övergången **t > d** efter vokal och vissa konsonater, t.ex.

Leeyahay *har*

Motsvarigheten till verbet *ha* bildas på somaliska genom en sammansättning av ordet **leh** *ägande, som har* följt av böjda former av verbet *vara*. I presens övergår **leh** till **lee-** och i 1.p.sg. tilläggs fogvokalen **-y-**. I övriga former uppträder **leh** bara som **l-**.

	<u>presens</u>	<u>preteritum</u>
sg. 1/3 m.	leeyahay	lahaa
sg. 2/3 f.	leedahay	lahayd
pl. 1	leenahay	lahayn
pl. 2	leedihiin	lahaydeen
pl. 3	leeyihiin	lahaayeen
	<u>neg. presens</u>	<u>neg. pret.</u>
sg. 1	ma lihi	
sg. 2	ma lihid	
sg. 3 m./f.	ma laha	ma lahayn
pl. 1	ma lihin	
pl. 2	ma lihidin	
pl. 3	ma laha	
	<u>infinitiv</u>	<u>verbalsubstantiv</u>
	lahaan	lahaansho
	<u>imperativ</u>	
sg.	lahow	
pl.	lahaada	

Existentiella verb

yahay, tahay är (främst om egenskaper)

jiraa, jirtaa *befinner sig, står, sitter* (främst om varelser)

Waxa ay jirtaa toban sano. *Hon är tio år.*

yaal, taal *befinner sig, ligger* (främst om föremål)

joogaa *befinner sig, står, sitter, bor*

Verbets kongruens

Om maskulint subjekt i plural kan uppfattas som kollektivt kan predikats verbet stå i femininum singular.

Om egentligt subjekt saknas, t.ex. så en bisats utgör subjekt, står verbet i femininum singular, t.ex.

Waxa dhacday in daanyeerkaa yaraa koray oo uu weynaaday.

Det inträffade att den lilla apan växte och blev stor. (ASF3:9)

Om flera händelser kan tänkas utgöra subjektet kan verbet stå i plural, t.ex.

Maxaa aad u malaynaysaa in ay dhaceen?

Vad tror du hände? (ASF3:11)

Prepositioner

De fyra somaliska prepositionerna är

ka från, om

ku vid, i, med hjälp av

u till, för

la med

Preposition betyder "framförställt ord". En preposition utgör en sammanbindande länk mellan två ord och talar samtidigt om i vilken relation dessa båda ord står till varandra. I svenskan står prepositioner normalt framför det av de båda sammanbundna orden som utgörs av ett substantiv och ett annat substantiviskt ord. I somaliskan står i stället prepositionerna framför det andra av de båda ord som skall sammanbindas, dvs. framför ett verb, ett adjektiv eller ett substantiv som används adverbialt, t.ex.

u dhow guriga närbeläget till huset, nära huset

Prepositionerna smälter samman med de personliga pronomenens korta objektsformer samt **la man** och **is (sig) själv** såsom framgår nedan.

	+	u till	ku i	ka från	la med
i mig		ii	igu	iga	ila
ku dig		kuu	kugu ???	kaa	kula
ina oss (inkl.)		inoo	inagu	inaga	inala
na oss (exkl.)		noo	nagu	naga	nala
idin er		idiin	idinku	idinka	idinla
la man		loo	lagu	laga	lala
is själv		isu	isku	iska	isla

Vidare smälter två på varandra följande prepositioner samman.

	+	u	ku	ka	la
u		ugu	ugu	uga	ula
ku			kaga	kaga	kula
ka				kaga	kala

ilaa

Förutom de fyra mycket frekventa prepositionerna ovan finns en femte, **ilaa** (*ända fram till*), som är betydligt mindre frekvent och som placeras framför det substantiviska ord som den syftar på, precis som på svenska, t.ex.

Adverbial

Då somaliskan har mycket få prepositioner bildas adverbial uttryck i somaliskan i stället genom att man använder en lång rad ord som egentligen är substantiv, men som kommit att användas på ett sätt som i många fall motsvarar bruket av prepositioner i svenskan. Dessa adverbialiserade substantiv placeras efter det ord det syftar på och de båda orden sammanfogas med hjälp av den typ av genitivkonstruktion där possessivsuffix fogas till huvudordet i konstruktionen, dvs. till det adverbialiserade substantivet. Valet av possessivsuffix med avseende på genus och numerus avgörs av det substantiv som ordet syftar på, t.ex.

guriga agtiisa	<i>i närheten av huset, vid huset</i>
sariirta agteeda	<i>i närheten av sängen, vid sängen</i>
guryaha agtooda	<i>i närheten av husen, vid husen</i>
miiska korkiisa	<i>på bordet</i>
sariirta korkeeda	<i>på sängen</i>
buugagta korkooda	<i>på böckerna</i>
miiska hoostiisa	<i>under bordet</i>
sariirta hoosteeda	<i>under sängen</i>
miisaska hoostooda	<i>under borden</i>

Motsvarigheten till svenskans preposition + personligt pronomen blir på somaliska i denna typ av konstruktioner adverbialiserat substantiv + possessivsuffix i motsvarande person, t.ex.

dabaday(da) efter mig, **siday(da)** som jag,
dabadaa(da) efter dig, **sidaa(da)** som du,
dabadii(s(a)) efter honom, **sidi(s(a))** som han,
dabadeed(a) efter henne, **sideed(a)** som hon...

Formen i femininum singular utan den sista dubblerade bestämda ändelsen i basform kan i vissa fall även användas i en mera allmän betydelse, t.ex.

dabadeed sedan, därefter

Nedan följer ett urval vanligt förekommande adverbialiserade substantiv.

	efter en bestämning i		
	mask.sing.	fem.sing.	plural
ag <i>närhet</i>	agtiisa	agteeda	agtooda <i>vid</i>
banaan <i>öppen plats, utomhus</i>	bannaankiisa	bannaankeeda	bannaankooda <i>utanför</i>
dabo <i>stjärt, svans, bakdel</i>	dabadiisa	dabadeeda	dabadooda <i>efter, bakom</i>
dhex <i>mitten</i>	dhexdiisa	dhexdeeda	dhexdooda <i>inuti, mitt i, mellan</i>
gadaal <i>baksida</i>	gadaashiisa	gadaasheeda	gadaashooda <i>bakom</i>
gudo <i>insida</i>	gudihisa	gudeheeda	gudohooda <i>i, inuti</i>
hoos <i>undersida</i>	hoostiisa	hoosteeda	hoostooda <i>under</i>
hor <i>framsida</i>	hortiisa	horteeda	hortooda <i>framför</i>
kor <i>ovansida</i>	korkiisa	korkeeda	korkooda <i>på, ovanpå</i>
si <i>sätt</i>	sidiisa	sideeda	sidooda <i>som, såsom</i>

Satsfogning

Samordning av satser sker med **oo, -na, ee**.

U sheeg macallimaddaada shay fasalka dhex yaal ee aad arki kartid aadna taaban kartid. *Säg till din lärare en sak som finns i klassrummet som du kan se och som du kan ta på.* (ASF3:13)

Haddii aan dugaag aragno, anigu kaaga carari maayo ee waan ku kaalmaynayaa. *Om vi får se ett vilddjur kommer jag inte att överge dig utan jag kommer att hjälpa dig.* (ASF3:5)

Relativa bisatser

Korrelatet är bisatsens subjekt

Bisatsen innehåller inget subjektspronomen och verbet i bisatsen står i attributiv form.

Observera att verbt vara i sin reducerade attributiva form inte realiseras. Här uppträder alltså en variation mellan **ah** och frånvaro av verb.

Waxa uu ku nool yahay meel ii dhow (ah). (ASF3:4)

Han bor på en plats (som är) nära mig.

Korrelatet är inte bisatsens subjekt

Bisatsen innehåller obetonat subjektspronomen och verbet i bisatsen står i...

Ku dhig joogsiyada meelaha ay ku habboon yihiin. (ASF3:4)

Sätt ut punkter på de platser (där) de är lämpliga.

Objektsbisatser

Rena objektsbisatser där hela bisatsen utgör objekt till verbet i huvudsatsen börjar vanilgtvis med bisatsinledaren **in att**.

Waan rajeynayaa inaad dalka Jabbuuti ka helaysaa.

Jag hoppas att du skall tycka om landet Jibouti.

I huvudsatsen används vanligtvis **waxaa** för att understryka och peka framåt mot bisatsen i egenskap av nominal satsdel.

Bisatsens verb sätts i presens i konjunktiv.

Om huvudsatsen och bisatsens subjekt sammanfaller måste ändå en fullständig bisats med subjekt och predikat användas på somaliska.

Cali wuxuu rabaa inuu fuulo baaskiilka.

Ali vill åka på cykeln. (eg. Ali vill att han åker på cykeln.)

När en satsdel i huvudsatsen sammanfaller med en satsdel i bisatsen, oftast objektet i huvudsatsen och subjektet eller objektet i bisatsen, används **waxaa** som sammanbindande ord.

Qor waxay dhahayaan. *Skriv det (som) de säger. Skriv vad de säger.*

Temporala bisatser

Temporal bisats inleds vanligen med **marka** *när*, t.ex.

... **markii riyuhu carareen ka dib.**

... *efter att* getterna flytt. (ASF2:71)

Aniga iyo Mahad marka aan dugsiga ka imaanno ka dib waxa aan ciyaarnaa kubbadda cagta. (ASF3:4)

Efter att jag och Mahad kommer från skolan spelar vi fotboll.

inta ... ka hor *innan* följs av negerat verb.

Inta aadan akhrin ka hor. *Innan du läser (eg. före att du inte har läst).*

Inta innan följt av negerat verb kan även förekomma självständigt, utan **ka hor**.

inta ... ka dib *efter att*

Konditional bisats

Inleds vanligen med **haddii** *om*.

Haddii aan dugaag aragno... Om vi får se ett vilddjur... (ASF3:5)

Konditionalis kan användas i både huvudsats och bisats.

Maxaa aad samayn lahayd haddii aad la socon lahayd Maxamed iyo Nuur maalintaas? Vad skulle du göra om du vore ute och gick med Maxamed och Nuur den där dagen? (ASF3:8)

Finala bisatser

kan inledas med **si sätt...**

Isticmaal erayo su'aaleeda si aad ugu buuxiso meelaha maran. Använd frågeord på ett sådant sätt att du fyller de tomma ställena. Använd frågeord för att fylla luckorna. (ASF2: 99)

Si aad u yeelataan saaxiibbo maxaa aad samayn kartaan? Vad kan ni göra för att ni skall få vänner? (ASF3:2)

Daanyeerkii waxa uu soo qaaday dhagax si uu ugu dhufto duqsigii. Apan tog en sten för att slå till flugan. (ASF3:14)

Kausala bisatser

Kan inledas med **waayo eftersom, därför att, för...**

Litteratur

ASF2 = Faarax. 2001. *Af-Soomaali. Fasalka 2aad*. Nayroobi.

ASF3 = Faarax. 2001. *Af-Soomaali. Fasalka 3aad*. Nayroobi.

Panza, B. 1974. *Af Soomaali. Grammatica della lingua somala con piccolo vocabolario in appendice*. Firenze: Le Monnier.

Zorc, R. D. & Issa, A. A. 1990. *Somali Textbook*. Wheaton, MD: Dunwoody Press.